

Wyrok z dnia 27 kwietnia 2009 r.

I UK 328/08

Wykonywanie czynności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (przedsiębiorstwa), nawet jeśli nie dotyczą bezpośrednio przedmiotu tej działalności, lecz służą jej wygaszeniu i mają charakter dodatkowy (służebny) wobec profilu wykonywanej działalności, świadczy o tym, że działalność gospodarcza nie została zaprzestana w rozumieniu art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.).

Przewodniczący SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Bogusław Cudowski, Andrzej Wróbel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 27 kwietnia 2009 r. sprawy z odwołania Krystyny G. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w K. z udziałem Andrzeja Z. o zapłatę składek, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 26 lutego 2008 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie wyrokiem z dnia 1 marca 2007 r. [...] zmienił częściowo decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w K. (organu rentowego) z dnia 19 maja 2004 r. w ten sposób, że stwierdził, iż Krystyna G., jako współniczka spółki cywilnej K., (wnioskodawczyni) nie jest obowiązana do zapłaty określonej przedmiotową decyzją składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za współnika Andrzeja Z. za okres od dnia 21 grudnia 2001 r. do dnia 30 czerwca 2004 r. oraz na ubezpieczenia własne za okres od dnia 1

stycznia 2002 r. do 30 czerwca 2004 r (pkt I) i oddalił odwołanie w pozostałym zakresie (pkt II).

Sąd pierwszej instancji ustalił między innymi, że począwszy od 1 stycznia 2002 r. spółka zaprzestała prowadzenia jakiejkolwiek działalności gospodarczej, zaś do jej formalnego rozwiązania doszło dopiero w 31 grudnia 2003 r. Ostatnie dane o sprzedaży zostały wykazane w deklaracjach podatkowych za grudzień 2001 r. W 2002 i 2003 r. wnioskodawczynie nie osiągnęła żadnych dochodów z tytułu działalności przedmiotowej spółki. Wspólnik wnioskodawczynie świadczył w okresie do 21 grudnia 2001 r. do 22 maja 2004 r. prace w wymiarze pełnego etatu w Biurze Obsługi Budownictwa „R.” w K.

Sąd uznał, że wobec zaprzestania z dniem 31 grudnia 2001 r. prowadzenia przez spółkę cywilną jakiejkolwiek działalności gospodarczej, wnioskodawczynie nie jest obowiązana do uiszczenia składek na ubezpieczenia własne za okres od dnia 1 stycznia 2002 do 30 czerwca 2004 r. r. oraz nie jest obowiązana do uiszczania składek za wspólnika Andrzeja Z. za okres od dnia 21 grudnia 2001 r. do dnia 30 czerwca 2004 r.

Wnioskodawczynie zaskarżyła powyższy wyrok apelacją, zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że od czerwca do grudnia 2001 r. prowadziła wraz ze wspólnikiem działalność gospodarczą oraz naruszenie art. 2 ustawy z 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.), w brzmieniu obowiązującym w 2001 r., poprzez niezastosowanie przyjętej w tym przepisie definicji działalności gospodarczej w ramach oceny działań podejmowanych w spornym okresie przez nią i jej wspólnika.

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 26 lutego 2008 r. [...] oddalił apelację wnioskodawczynie. Sąd Apelacyjny zważył, że ocena, czy wykonywana jest działalność gospodarcza, należy do ustaleń faktycznych, a dopiero następnie do ich kwalifikacji prawnej i wyłącznie faktyczne nieprowadzenie działalności gospodarczej powoduje ustanie podlegania ubezpieczeniom społecznym. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, prowadzenie działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym występuje zarówno w okresach faktycznego świadczenia usług, jak i okresach wykonywania innych czynności związanych z działalnością (poszukiwania klientów, zamieszczania ogłoszeń w prasie, załatwiania spraw urzędowych). Chodzi bowiem o czynności ściśle związane z wykonywaną działalnością i zmierzającą do stworzenia właściwych warunków do jej wykonywania. Na tej podstawie Sąd Apela-

cyjny przyjął, że pojęcie prowadzenia działalności gospodarczej rozciąga się na wszelkiego rodzaju działania zmierzające do faktycznego zakończenia wykonywania przedmiotowej działalności. Co prawda, ostatnie zlecenie zakończono w czerwcu 2001 r., jednakże ostatnie czynności wykonywane z działalności budowlanej prowadzonej przez spółkę K. podejmowane były jeszcze w grudniu 2001 r. (fakturowanie prac budowlanych), opuszczenie pomieszczeń magazynu sprzętu i materiałów budowlanych, przekazanie garaży, rezygnacja z lokalu biurowego).

Wnioskodawczynie zaskarżyła powyższy wyrok w całości skargą kasacyjną i wniosła o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest: 1) art. 13 pkt 4 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa), poprzez błędne przyjęcie, że przesłanka prowadzenia działalności gospodarczej jako podstawy ubezpieczenia społecznego jest spełniona wówczas, gdy przedsiębiorca trwale zaprzestał wykonywania czynności stanowiących istotę danej działalności, a wykonuje jedynie czynności rozliczeniowo-rachunkowe i faktyczne zmierzające do likwidacji nie działającego już przedsiębiorstwa; 2) art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy, poprzez błędne uznanie, że wnioskodawczynie i jej wspólnik podlegali obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w okresie od 1 lipca 2001 r. do 31 grudnia 2001 r.; 3) art. 2 ust. 1 Prawa działalności gospodarczej, poprzez błędne przyjęcie, że przesłanka trwałego i zorganizowanego wykonywania czynności handlowych lub usługowych jest spełniona, gdy przedsiębiorca trwale zaprzestał wykonywania czynności stanowiących istotę danej działalności gospodarczej zgodnie z jej przedmiotem, a wykonuje jedynie czynności zmierzające do likwidacji przedsiębiorstwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwione podstawy. Zasadniczym problemem prawnym jest to, czy jako zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej należy traktować fakt zaniechania wykonywania przez osobę fizyczną będącą wspólnikiem spółki cywilnej czynności należących do przedmiotu spółki cywilnej, w sytuacji gdy nadal podejmowane są czynności zmierzające do zakończenia działalności.

Należy w związku z tym zważyć, że przepis art. 13 pkt 4 ustawy stanowi, że: „obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby fizyczne w następujących okresach: (...) osoby prowadzące działalność pozarolniczą - od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności”. W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy jednolicie interpretuje zawarte w tym przepisie sformułowanie „zaprzestania wykonywania” działalności gospodarczej oznaczające ustanie obowiązku ubezpieczenia społecznego. W szczególności w orzecznictwie tym przyjmuje się, że skoro obowiązek ubezpieczenia osoby prowadzącej pozarolniczą działalność - w tym działalność gospodarczą - wynika z faktycznego prowadzenia tej działalności, to w konsekwencji o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej, powodującej wyłączenie z tego ubezpieczenia, decyduje faktyczne zaprzestanie działalności (wyroki Sądu Najwyższego: z 12 listopada 2007 r., I UK 147/07, niepublikowany; z 4 kwietnia 2008 r., I UK 293/07, Monitor Prawa Pracy 2008 nr 9, poz. 49). Przepis art. 13 pkt 4 ustawy jednoznacznie kładzie nacisk na rozpoczęcie wykonywania pozarolniczej działalności i zaprzestanie wykonywania tej działalności, a nie na moment dokonania w ewidencji działalności gospodarczej stosownego wpisu o zarejestrowaniu działalności oraz na chwilę jego wykreślenia (wyrok Sądu Najwyższego z 13 listopada 2008 r., II UK 94/08). W konsekwencji, obowiązkowi ubezpieczeń społecznych podlega osoba faktycznie prowadząca działalność gospodarczą (a więc wykonująca tę działalność), a nie osoba jedynie figurująca w ewidencji działalności gospodarczej na podstawie uzyskanego wpisu, która działalności tej nie wykonuje (wyrok z 13 listopada 2008 r., II UK 94/08). Dlatego wpis lub wykreślenie z rejestru przedsiębiorców same przez się nie przesądzają o tym, czy działalność gospodarcza została zaprzestana (wyrok Sądu Najwyższego z 16 maja 2006 r., I UK 289/05, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 168). Ponadto, zaprzestanie wykonywania działalności to nie zawsze to samo, co trwałe i nieodwołalne zaprzestanie jej wykonywania, polegające na wykreśleniu wpisu z ewidencji i faktycznej likwidacji firmy (wyrok z 4 kwietnia 2008 r., I UK 293/07). O istnieniu obowiązku ubezpieczenia decydują zatem konkretne okoliczności sprawy, w świetle których dokonywana jest ocena, czy w danym okresie działalność faktycznie była wykonywana (wyrok z 13 listopada 2008 r., II UK 94/08).

W dotychczasowym orzecznictwie przyjęto także, że faktyczne niewykonywanie działalności gospodarczej w czasie oczekiwania na kolejne zamówienie lub w czasie ich poszukiwania nie oznacza zaprzestania prowadzenia takiej działalności i

nie powoduje uchylenia obowiązku ubezpieczenia społecznego (wyrok z 4 kwietnia 2008 r., I UK 293/07). Także krótkotrwałe, przypadające w każdym tygodniu przerwy w faktycznym prowadzeniu działalności gospodarczej, nie powodują ustania na ich czas obowiązku ubezpieczenia społecznego (wyrok Sądu Najwyższego z 23 października 2008 r., II UK 73/08). Brak koniunktury i związany z nim przestój, brak zamówień (klientów), ich poszukiwanie, brak płynności finansowej i środków na opłacenie należności podatkowych lub z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, czy też wykonywanie czynności zmierzających do realizacji zadań należących bezpośrednio do zakresu prowadzonej działalności bądź zmierzających do stworzenia właściwych warunków do jej wykonywania (np. związanych z legalizacją taksometru lub naprawą samochodu, załatwianiem spraw urzędowych, zamieszczaniem ogłoszeń) nie stanowią przesłanki uzasadniającej uznanie istnienia przerwy w prowadzeniu działalności gospodarczej (wyrok Sądu Najwyższego z 19 marca 2007 r., III UK 133/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 114). Ponadto uznano, że nie można utożsamiać prowadzenia działalności gospodarczej wyłącznie z faktycznym dokonywaniem czynności zwykle z tą działalnością związanych lub jej towarzyszących (wyrok z 23 października 2008 r., II UK 73/08). Wykonywanie (prowadzenie) działalności gospodarczej w rozumieniu art. 13 pkt 4 ustawy obejmuje nie tylko faktyczne wykonywanie czynności należących do zakresu tej działalności, lecz także podejmowanie czynności zmierzające do zaistnienia takich czynności gospodarczych (wyrok Sądu Najwyższego z 14 września 2007 r., III UK 35/07). Na tej podstawie za prowadzenie działalności gospodarczej uznano okres, w którym osoba prowadząca działalność gospodarczą nie świadczy usług, lecz przeznaczą go na poszukiwanie nowego klienta, reklamę, czy sprawy urzędowe (wyrok z 14 września 2007 r., III UK 35/07).

Mając powyższe na względzie należy uznać, że wykonywanie czynności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (przedsiębiorstwa), nawet jeśli nie są to czynności bezpośrednio dotyczące przedmiotu wykonywanej działalności, lecz służące jej wygaszeniu i mające charakter dodatkowy (służebny) wobec profilu wykonywanej działalności, świadczy o tym, że działalność gospodarcza w rozumieniu art. 13 pkt 4 ustawy systemowej nie została zaprzestana.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====